

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
ПАВЛЮКА ЄВГЕНА ОЛЕКСАНДРОВИЧА про дисертацію
ЄРЕМІЇ ЯНИ ІГОРІВНИ на тему
**«ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНО-
МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ»,**

що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності
01 - Освіта/педагогіка, 011 - Освітні, педагогічні науки

Аналіз дисертаційної роботи Єремії Яни Ігорівни на тему «Педагогічні умови формування предметно-методичної компетентності у майбутніх вчителів фізичної культури» та основних публікацій здобувачки дозволив нам зробити висновки стосовно актуальності теми дослідження, наукової новизни, обґрунтованості наукових положень, достовірності отриманих результатів, теоретичної і практичної цінності, а також констатувати відсутність порушень щодо академічної доброчесності у дослідженні.

Актуальність теми дисертаційної роботи. Сучасна система освіти в Україні зазнає глибоких змін, орієнтуючись на компетентнісний підхід як основу підготовки фахівців. У цьому контексті особливої значущості набуває якість професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, адже саме вони відіграють важливу роль у формуванні здорового способу життя, фізичного розвитку й виховання підростаючого покоління.

Одним із ключових компонентів професійної підготовки є предметно-методична компетентність, яка поєднує знання з фахових дисциплін, володіння сучасними методами навчання та здатність ефективно організовувати освітній процес. Її формування вимагає створення

відповідних педагогічних умов, що забезпечують практикоорієнтовану, інтегровану та особистісно-зорієнтовану підготовку.

Актуальність дослідження також обумовлена необхідністю адаптації освітніх програм до потреб Нової української школи, яка передбачає активне використання інноваційних технологій, компетентнісний підхід і зміну ролі вчителя – з транслятора знань на фасилітатора навчального процесу. У зв'язку з цим виникає потреба в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов, що сприяють ефективному формуванню предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури.

Отже, визначення та реалізація ефективних педагогічних умов формування предметно-методичної компетентності є важливою науковою проблемою, що має теоретичне та практичне значення для удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Актуальність досліджуваної проблеми підсилюється низкою визначених дисертанткою суперечностей на: соціально-концептуальному рівні між: – вимогами суспільства, системи загальної середньої освіти, концепції НУШ до інноватизації фізкультурно-спортивної освіти учнів ЗЗСО з опорою на формування ключових компетентностей та рівнем предметно-методичної підготовки учителів цієї спеціальності у ЗВО України; науково-теоретичному рівні між: – сучасними вимогами до результатів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в ЗВО та недостатнім рівнем теоретичної розробки й наукового обґрунтування векторів оновлення того її аспекту, що стосується формування предметно-методичних компетентностей; технологічно-методичному рівні між: – широкими можливостями міждисциплінарності і технологічності навчання студентів, що ініціюють вдосконалення професійної підготовки учителів фізичної

культури, та відсутністю інноваційної методики формування предметно-методичної компетентності студентів цієї спеціальності.

Дисертаційне дослідження Я. І. Єремії виконано відповідно до наукових планів Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, зокрема в межах дослідницької теми «Теоретико-методологічні засади розвитку педагогічної освіти та професійної підготовки фахівців у контексті євроінтеграційних процесів» (ДР № 0121U109359) та «Освіта та соціальна робота як ресурси розвитку особистості й суспільства в умовах глобалізації та інтеграції» (ДР № 0121U110498).

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків. Аналіз змісту дисертації, анотації та публікацій Я. І. Єремії є підставою для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених автором результатів, котрі забезпечуються: чіткістю окреслених кваліфікаційних ознак дослідження; коректністю постановки розглянутих завдань; обґрунтованістю вихідних положень; системним аналізом теоретичного матеріалу; застосуванням відповідного наукового інструментарію.

Одержанню достовірних результатів сприяло застосування комплексу теоретичних та емпіричних методів наукового дослідження.

Підвищенню ступеню обґрунтованості отриманих результатів сприяло ґрунтовне вивчення джерельної бази (237 найменування, з них 28 – іноземними мовами), апробація матеріалів дисертації у виступах на науково-практичних конференціях різного рівня.

Обґрунтовані Я. І. Єремією результати дослідження забезпечують новизну і вірогідність загальних висновків дисертації та загалом не викликають сумніву. Дисертаційна робота Я. І. Єремії виконана на належному науковому рівні, що підтверджує володіння здобувачем теорією досліджуваної проблеми і відповідними методами наукового пошуку.

Позитивне враження справляє оформлення роботи, вміщені в ній автентичні інформаційні матеріали. Зміст анотацій, поданих українською та англійською мовами відображає зміст дисертації та висвітлює суттєві її аспекти та основні положення.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи. Дисертаційне дослідження Я. І. Єремії відзначається науковою новизною результатів, яка полягає в тому, що: уперше виокремлено і теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури (забезпечення професійної мотивації студентів до методично доцільної професійної діяльності для збереження та зміцнення здоров'я учнів; розширення й актуалізація змісту підготовки майбутніх учителів фізичної культури з метою систематизації предметно-методичних знань студентів; створення практико-зорієнтованого предметного середовища підготовки майбутніх учителів фізичної культури; організація педагогічної підтримки самоосвітньої діяльності студентів щодо створення власних предметно-методичних навчальних продуктів) та спроєктовано структурно-функціональну модель окресленого процесу, яка, будучи новітньою архітектурою знань, складається з п'яти блоків (цільовий, теоретико-методологічний, змістовно-технологічний, контрольно-аналітичний, результативний) й яку характеризують: цілісністю (всі блоки-складники взаємодіють один з одним й спрямовані на досягнення кінцевого результату), системністю (складається з елементів, кожен з яких є невіддільним її складником), відкритістю (структура моделі може наповнюватися новими знаннями у відповідності до зміни вимог щодо якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури), гнучкістю, варіативністю та є графічним аналогом опису реальних дослідницьких дій в напрямі формування предметно-методичної компетентності студентів цієї

спеціальності; – конкретизовано сутність і зміст складників компоненти (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-знансєвий, діяльнісно-методичний, рефлексивно-аналітичний), критерії (усвідомлена студентом цінність методичної діяльності учителя фізичної культури в розрізі забезпечення здоров'язбережувального освітнього середовища в закладах загальної середньої освіти; системність, глибина, інтегрованість професійних знань студентів; система наукових, дослідницьких, методичних умінь і навичок, необхідних для здійснення творчих задумів під час проєктування і конструювання уроку фізичної культури, проведенні виховного заходу, організації взаємодії з дітьми, батьками, громадськістю тощо; здатність до критичного аналізу, осмислення й оцінки власної предметно-методичної професійної діяльності з метою підвищення її ефективності) та показники формування предметно-методичної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури за чотирма рівнями (високий, достатній, задовільний, низький); – уточнено змістовне наповнення категорій «предметно-методична компетентність майбутніх учителів фізичної культури», «методика формування предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури», «педагогічні умови предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури». Подальшого розвитку набули ідеї міждисциплінарної інтеграції, практико-зорієнтованого навчання, компетентнісного підходу, які відтворюють авторську логіку використання змісту, форм, методів, засобів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у процесі формування в них предметно-методичної компетентності.

Практичне значення одержаних автором результатів. Наукові здобутки Я. І. Єремїї складають теоретичну і методичну базу для подальших досліджень проблем професійної освіти. Зокрема розроблено авторську

методику реалізації педагогічних умов та структурно-функціональну модель, що детермінує виникнення якісно нового освітнього ефекту – формування предметно-методичної компетентності студентів цієї спеціальності; можливості модифікації розробленого навчально-методичного підручника та практичного використання презентованих в ньому матеріалів для вдосконалення інших аспектів професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в ЗВО України; відображено в оновленому змісті освітніх компонентів «Професійно-педагогічна комунікація вчителя фізичної культури», «Теорія і методика фізичного виховання школярів», «Інноваційні здоров'язберігаючі технології в умовах НУШ», «Педагогіка з основами педмайстерності»; вміщено в інноваційних дидактичних одиницях (ситуативні компетентнісні завдання, проблемні контексти професійно-педагогічні справи, кейсові справи, міждисциплінарні проєкти, комунікативні проблемні завдання, рефлексивні практики), зміст яких сприяє формування предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури; трансльовано у надійному, валідному, верифікованому діагностувально-оцінювальному комплексі матеріалів для встановлення рівнів сформованості предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури, який доцільно застосовувати для моніторингу якості фізкультурно-педагогічної освіти.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка (довідка про впровадження № 399 від 04.02.2025 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка про впровадження № 307/02 від 07.02.2025 р.), Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка про впровадження № 662/01-50/02 від 11.02.2025 р.), Прикарпатського національного університету імені

Василя Стефаника (довідка про впровадження №01-23/48 від 18.02.2025).

Оцінка структури та змісту дисертаційної роботи. Заслугує на позитивну оцінку структура дисертації, яка переконливо віддзеркалює логіку дослідницького задуму, і дає можливість прослідкувати та визначити рівень розв'язання завдань дослідження. Дисертаційна робота містить всі необхідні структурні елементи: дві анотації, написаних українською та англійською мовами, список опублікованих праць за темою дисертації, перелік умовних скорочень, вступ, три розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг дисертації складає 300 сторінок, основний зміст викладено на 184 сторінках. Роботу ілюстровано 17 таблицями та 25 рисунками.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження; подано зв'язок із науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, схарактеризовано методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичну значущість роботи; подано відомості щодо апробації та впровадження одержаних результатів; наведено загальну кількість публікацій, структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі *«Теоретичні основи формування предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури»* – підкреслено зв'язок професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури із суспільними запитами, реформами в освіті (НУШ), новим професійним стандартом, сучасними викликами в галузі здоров'я та фізичного виховання учнів. Авторка охоплює багато аспектів підготовки, що нам імпонує, зокрема: від змістового наповнення, методів і форм навчання до інновацій, ІКТ, міждисциплінарності, адаптивної ФК та індивідуалізації. Підкреслено важливість діяльнісного підходу, моделювання реальних педагогічних ситуацій, контекстного та квазіпрофесійного навчання як

способів набуття реальних професійних навичок. Проведені дослідження Яною Ігорівною акцентують увагу на розвитку інноваційного мислення у майбутніх учителів фізичної культури, формуванні їх здатності створювати авторські методичні продукти, відходити від застарілих підходів до організації уроків фізичної культури. Наявна орієнтація на розвиток педагогічної рефлексії студентів – важливої складової професійної зрілості. Імпонує окреслена необхідність підготовки студентів до роботи з учнями з особливими освітніми потребами та використання адаптивних засобів фізичної культури, що відповідає сучасним освітнім тенденціям.

У другому розділі – *«Науково-методичне обґрунтування педагогічних умов та структурно-функціональної моделі формування предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури»* – здійснено методологічне обґрунтування та використано комплексний підхід до наукового дослідження, зокрема аналіз наукової літератури, освітніх стандартів та результатів дисертаційних досліджень; спостереження за навчальною діяльністю студентів, що додає емпіричній достовірності; використаний метод експертної оцінки забезпечує об'єктивність при визначенні педагогічних умов. Це свідчить про логічно вибудований науковий процес і збалансованість між теорією та практикою.

Застосування компонентно-критеріального підходу дозволило виокремити 4 компоненти компетентності (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-знансвий, діяльнісно-методичний, рефлексивно-аналітичний); описати чіткі критерії та показники рівнів сформованості предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури (високий, достатній, задовільний, низький), що забезпечує можливість оцінювання та діагностики результатів підготовки майбутніх учителів.

До сильних сторін дослідження належить виокремлення й

обґрунтування педагогічних умов, що позитивно впливають на розвиток предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури: мотивація студентів до методично обґрунтованої діяльності; актуалізація предметного змісту підготовки; практикоорієнтоване середовище; підтримка самоосвіти студентів. Це засвідчує орієнтацію на активну роль студента і реальні потреби шкільної практики.

Заслужовує на особливу увагу розроблена авторкою структурно-функціональна модель формування предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури, що стала підґрунтям педагогічного експерименту. Вона охоплює п'ять блоків: цільовий блок – формування високого рівня предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури; теоретико-методологічний блок – інтеграція сучасних підходів (системний, особистісно-зорієнтований тощо); змістовно-технологічний блок – методи, форми, етапи; контрольнo-аналітичний блок – оцінювання ефективності; результативний блок – оцінка досягнення поставлених цілей. Вважаємо, що структурно-функціональна модель формування предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури забезпечує цілісність підходу до формування предметно-методичної компетентності і може бути застосована в реальній освітній практиці.

Високо оцінюємо чіткість конкретизації компонентів і педагогічних умов; практикоорієнтованість (створення навчальних продуктів, взаємодія з батьками, проектування уроків тощо); розробку інструментарію оцінювання рівнів сформованості компетентності. Це дозволяє говорити про значний внесок у підготовку майбутніх учителів фізичної культури відповідно до вимог НУШ.

У розділі здобувачкою здійснено глибоке опрацювання теоретичних і

практичних аспектів формування предметно-методичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури. Дослідження вирізняється системністю, науковою обґрунтованістю, практичною орієнтацією та інноваційним потенціалом.

У третьому розділі – *«Експериментальна перевірка дієвості педагогічних умов та структурно-функціональної моделі формування предметно-методичної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури»* – представлено результати ґрунтовного науково-педагогічного дослідження, що має чітко виражену експериментальну логіку, а також добре структуровану методику.

Дослідження поділено на чотири етапи, кожен з яких має чітко окреслені завдання й результати: теоретико-орієнтувальний етап: проведено глибокий аналіз літератури, обґрунтовано актуальність проблеми, сформульовано мету, предмет, об'єкт дослідження. Діагностично-констатувальний етап: виявлено рівень сформованості предметно-методичної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури, описано педагогічні умови, спроектовано модель формування предметно-методичної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури. Формувально-практичний етап: апробовано авторську методику, впроваджено модель у навчальний процес. Результативно-підсумковий етап: статистично підтверджено ефективність запропонованих підходів.

Структура послідовна, відповідає класичному науковому підходу до педагогічного експерименту.

Подано конкретні цифрові показники динаміки сформованості кожного з чотирьох компонентів предметно-методичної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури (мотиваційно-ціннісного, когнітивно-знаннєвого, діяльнісно-методичного, рефлексивно-аналітичного) для експериментальної

(ЕГ) та контрольної (КГ) груп. Результати свідчать про виразну позитивну динаміку в ЕГ, суттєві відмінності між ЕГ і КГ, що підтверджено за допомогою критерію λ Колмогорова-Смірнова. Аналіз даних ґрунтовний, охоплює всі компоненти предметно-методичної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури компетентності, відповідає вимогам до наукової об'єктивності. Застосування математичного апарату (лексп. > лкр.) підтверджує достовірність результатів.

Висновки свідчать про системне, продумане та науково обґрунтоване дослідження з високим рівнем валідності отриманих результатів. Авторка чітко продемонструвала зв'язок між теорією, методикою й результатами педагогічної практики. Робота має значний науково-методичний потенціал для реформування підготовки майбутніх учителів фізичної культури в контексті НУШ.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях. Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 19 наукових публікаціях авторки, з яких 7 – одноосібні, 8 відображають основні наукові результати дисертації зокрема, 1 публікація в науковому виданні, включеному до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття у збірнику, включеному до міжнародних наукометричних баз Web of Science, 8 – апробаційного характеру; 1 – навчально-методичний посібник.

Аналіз цілей та висновків статей засвідчив їх відповідність науковим результатам дисертації. Зміст та кількість друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії та надають здобувачці право публічного захисту дисертаційного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Відзначаючи достатню наукову новизну дослідження, його актуальність,

позитивні сторони дисертаційної роботи, вона не позбавлена певних дискусійних моментів, які можуть бути сприйняті як рекомендації і побажання:

1. Вважаємо, що дослідження збагатив би аналіз адаптації моделі предметно-методичної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури до інших спеціальностей педагогічного спрямування.

2. На нашу думку, дисертантка недостатньо уваги приділила аналізу зарубіжного досвіду з проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури. В контексті євроінтеграційних процесів доречним був би аналіз зарубіжного досвіду та можливостей його використання у системі педагогічної освіти в Україні.

3. Вважаємо, що у дисертаційній роботі варто було б більше звернути уваги на цифрові інструменти і технології в контексті формування предметно-методичної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури.

4. На нашу думку робота виграла б, якщо у дослідженні було зазначено, як контролювалися зовнішні чинники (наприклад, рівень початкової підготовки, мотивація, вплив викладачів тощо).

5. У дисертаційному дослідженні авторка виділяє позитивні моменти, які присутні у впровадженні педагогічних умови формування предметно-методичної компетентності у майбутніх учителів фізичної культури. Бажано було відмітити і негативні сторони процесу.

Але висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів». Підсумовуючи вище окреслене, констатуємо, що дисертація Єремії Яни Ігорівни на тему «Педагогічні умови

формування предметно-методичної компетентності у майбутніх вчителів фізичної культури» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке відзначається актуальністю, містить наукову новизну, має теоретичне і практичне значення, за змістом, одержаними результатами і оформленням повністю відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 року, №502 від 19 травня 2023 року, № 507 від 3 травня 2024 року). Дисертація є результатом самостійних досліджень, не містить елементів фальсифікації, компіляції, плагіату та запозичень, що констатує відсутність порушення академічної доброчесності, використання текстів інших авторів мають належні посилання на відповідні джерела, а її автор, Єремія Яна Ігорівна, заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальності 011 Освітні педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта, педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету здоров'я, психології,
фізичної культури та спорту

Хмельницького національного університету

Свген ПАВЛЮК

Підпис Євгена Павлюка засвідчую:

д.т.н., професор, проректор з наукової роботи
Хмельницького національного університету

Олег СИНЮК